Marking Scheme
Strictly Confidential
(For Internal and Restricted use only)
Senior Secondary School Certificate Examination, 2024
SUBJECT NAME SANSKRIT CORE (Q.P. CODE 22)

General Instructions: -

1	You are aware that evaluation is the most important process in the actual and correct assessment of the candidates. A small mistake in evaluation may lead to serious problems which may affect the future of the candidates, education system and teaching profession. To avoid mistakes, it is requested that before starting evaluation, you must read and understand the spot evaluation guidelines carefully.
2	**"Evaluation policy is a confidential policy as it is related to the confidentiality of the examinations conducted, Evaluation done and several other aspects. Its' leakage to public in any manner could lead to derailment of the examination system and affect the life and future of millions of candidates. Sharing this policy/document to anyone, publishing in any magazine and printing in News Paper/Website etc may invite action under various rules of the Board and IPC."**
3	Evaluation is to be done as per instructions provided in the Marking Scheme. It should not be done according to one's own interpretation or any other consideration. Marking Scheme should be strictly adhered to and religiously followed. **However, while evaluating, answers which are based on latest information or knowledge and/or are innovative, they may be assessed for their correctness otherwise and due marks be awarded to them. In class-XII, while evaluating two competency-based questions, please try to understand given answer and even if reply is not from marking scheme but correct competency is enumerated by the candidate, due marks should be awarded.**
4	The Marking scheme carries only suggested value points for the answers These are in the nature of Guidelines only and do not constitute the complete answer. The students can have their own expression and if the expression is correct, the due marks should be awarded accordingly.
5	The Head-Examiner must go through the first five answer books evaluated by each evaluator on the first day, to ensure that evaluation has been carried out as per the instructions given in the Marking Scheme. If there is any variation, the same should be zero after delibration and discussion. The remaining answer books meant for evaluation shall be given only after ensuring that there is no significant variation in the marking of individual evaluators.
6	Evaluators will mark(√) wherever answer is correct. For wrong answer CROSS 'X" be marked. Evaluators will not put right (✓) while evaluating which gives an impression that answer is correct and no marks are awarded. **This is most common mistake which evaluators are committing.**
7	If a question has parts, please award marks on the right-hand side for each part. Marks awarded for different parts of the question should then be totaled up and written in the left-hand margin and encircled. This may be followed strictly.
8	If a question does not have any parts, marks must be awarded in the left-hand margin and encircled. This may also be followed strictly.
9	If a student has attempted an extra question, answer of the question deserving more marks should be retained and the other answer scored out with a note **"Extra Question"**.
10	No marks to be deducted for the cumulative effect of an error. It should be penalized only once.
11	A full scale of marks ___________(example 0 to 80/70/60/50/40/30 marks as given in Question Paper) has to be used. Please do not hesitate to award full marks if the answer deserves it.
12	Every examiner has to necessarily do evaluation work for full working hours i.e., 8 hours every day and evaluate 20 answer books per day in main subjects and 25 answer books per day in other subjects (Details are given in Spot Guidelines).This is in view of the reduced syllabus and number of questions in question paper.
13	Ensure that you do not make the following common types of errors committed by the Examiner in the past:- • Leaving answer or part thereof unassessed in an answer book. • Giving more marks for an answer than assigned to it. • Wrong totaling of marks awarded on an answer. • Wrong transfer of marks from the inside pages of the answer book to the title page. • Wrong question wise totaling on the title page. • Wrong totaling of marks of the two columns on the title page. • Wrong grand total.

Download from www.MsEducationTv.com

	• Marks in words and figures not tallying/not same. • Wrong transfer of marks from the answer book to online award list. • Answers marked as correct, but marks not awarded. (Ensure that the right tick mark is correctly and clearly indicated. It should merely be a line. Same is with the X for incorrect answer.) • Half or a part of answer marked correct and the rest as wrong, but no marks awarded.
14	While evaluating the answer books if the answer is found to be totally incorrect, it should be marked as cross (X) and awarded zero (0)Marks.
15	Any unassessed portion, non-carrying over of marks to the title page, or totaling error detected by the candidate shall damage the prestige of all the personnel engaged in the evaluation work as also of the Board. Hence, in order to uphold the prestige of all concerned, it is again reiterated that the instructions be followed meticulously and judiciously.
16	The Examiners should acquaint themselves with the guidelines given in the "**Guidelines for Spot Evaluation**" before starting the actual evaluation.
17	Every Examiner shall also ensure that all the answers are evaluated, marks carried over to the title page, correctly totaled and written in figures and words.
18	The candidates are entitled to obtain photocopy of the Answer Book on request on payment of the prescribed processing fee. All Examiners/Additional Head Examiners/Head Examiners are once again reminded that they must ensure that evaluation is carried out strictly as per value points for each answer as given in the Marking Scheme.

Download from www.MsEducationTv.com

अंक-योजना (Marking Scheme) XII Class 2024

संस्कृतम् केन्द्रिकम् (Sanskrit Core)

(QP **Code**) 22 Series Set 4 MM 80

कृपया ध्यान दीजिएः

1। कुछ प्रश्नों के विकल्पात्मक उत्तर भी हो सकते हैं। इस अङ्क योजना में दिए गए उत्तर निदर्शनात्मक हैं। इनके अतिरिक्त भी संदर्भानुसार सही उत्तर हो सकते हैं, अतः अङ्क दिए जाएँ।

2। अनुच्छेद अथवा श्लोकों पर आधारित प्रश्न अवबोधनात्मक हैं। विद्यार्थी अनुच्छेद में दिए गए शब्दों के स्थान पर पर्यायवाची शब्दों का प्रयोग भी कर सकते हैं, इसके लिए भी अङ्क दिए जाएँ। विद्यार्थी उत्तर देते समय उपयुक्त विभक्ति अथवा वचन का प्रयोग नहीं करते तो अंशतः अङ्क काटे जाएँ, संपूर्ण नहीं।

3। त्रुटिपूर्ण वर्तनी अथवा अशुद्ध व्याकरणात्मक प्रयोगों के लिए अनुपाततः अङ्क काटे जाएँ न कि पूरे अङ्क।

4। आंशिक दृष्टि से सही उत्तरों के लिए भी अंशतः अङ्क अवश्य दिए जाएँ।

5। खण्ड 'ख' में (रचनात्मकं कार्यम्) विषयप्रतिपादन और वाक्य संरचना प्रमुख है, न कि वाक्य का सौंदर्य तत्त्व। आंशिक वाक्य-शुद्धता के लिए भी अङ्क दिए जाएँ।

6। जिन प्रश्नों में बच्चों को उत्तर लिखने के लिए अतिरिक्त प्रश्न दिए गए हैं वहाँ किसी भी क्रम में प्रश्नों के उत्तर लिखने के लिए अङ्क दिए जाएँ। जैसे दिए गए तीन प्रश्नों में से किन्हीं भी दो सही उत्तरों पर अङ्क दिए जाएँ चाहे तीन में से पहला उत्तर ग़लत भी हो अन्तिम दो प्रश्नों को सही माना जाए।

संकेतात्मक उत्तर व अंक विभाजन ः

खण्डः 'क' (अपठितांश-अवबोधनम्) 10 अङ्काः

1। (अ) एकपदेन उत्तरत। प्रत्येक प्रश्न के लिए 1 अंक। (केवलं प्रश्नद्वयम्) **2×1=2**

(i) **कर्मभूमिः** (ii) **श्रद्धा** (iii) **अमूल्या**

(आ) पूर्णवाक्येन उत्तरत । प्रत्येक प्रश्न के लिए 2 अंक। (केवलं प्रश्नद्वयम्) **2×2=4**

(i) भारतीयसंस्कृतेः आधारभूतं गुणद्वयं त्यागः सेवा च अस्ति ।

(ii) यदि सर्वे स्वार्थभावनायाः त्यागं कुर्युः सेवाभावनां च स्वीकुर्युः तदा अस्माकं देशः स्वप्राचीनं गौरवपदं प्राप्नुयात्।

(iii) विविध-जातिषु समुत्पन्नाः जनाः भारते निवसन्ति।

(इ) **भारतवर्षस्य गौरवम्/भारतवर्षम्/भारतभूमिः कर्मभूमिः** अथवा अनुच्छेद पर आधारित अन्य उपयुक्त शीर्षक। **1×1=1**

(ई) यथानिर्देशम् उत्तरत । प्रत्येक प्रश्न के लिए 1 अंक। (केवलं प्रश्नत्रयम्) **3×1=3**

(i) (B) **आधारभूतम्** (ii) (C) **गायन्ति** (iii) (D) **श्रीशंकराचार्यः** (iv) (B) **त्यागः**

खण्डः 'ख' (रचनात्मकं कार्यम्) 15 अङ्काः

2। **प्रार्थनापत्रलेखनम् -** **10×½=5**

(i) सेवायाम्	(vi) सच्चरित्रप्रमाणपत्रम्
(ii) महोदयाः	(vii) अनुगृहीतं
(iii) उद्घोषितः	(viii) प्रवेशः
(iv) अङ्कान्	(ix) शीघ्रम्
(v) आवश्यकता	(x) श्यामः/श्यामा

3। (क) **लघुकथालेखनम् -** **10×½=5**

(i) महिलारोप्यम्	(vi) भक्षयितुम्
(ii) विशालवृक्षः	(vii) जालेन
(iii) वसति स्म	(viii) हिरण्यकस्य
(iv) अधः	(ix) मित्रम्
(v) तण्डुलकणान्	(x) अकृन्तत्

Download from www.MsEducationTv.com

अथवा

(ख) **संवादलेखनम् -** 5×1=5

(i) आर्यावर्तः।

(ii) आर्यशब्दस्य अर्थः श्रेष्ठः।

(iii) भारतं नाम भरत नाम्ना जातम्।

(iv) भरतः दशरथस्य पुत्रः आसीत्।

(v) रामसीताभ्यां सह लक्ष्मणः वनं गतवान्।

4 । अनुवाद - (केवलं वाक्यपञ्चकम्) 5×1=5

(i) पुत्रः पित्रा सह ग्रामं गच्छति।

(ii) नदीम् उभयतः /अभितः वृक्षाः सन्ति।

(iii) सरिता प्रतिदिनं विद्यालयं गच्छति।

(iv) बालकाः कक्षायां श्लोकं /श्लोकान् गायन्ति।

(v) वयं सर्वे भ्रमणाय/भ्रमितुं चण्डीगढनगरम् अगच्छाम।

(vi) दिव्या श्वः वाराणसीं गमिष्यति।

(vii) कनिकायाः पिता अध्यापकः अस्ति।

Section C खण्ड ग (अनुप्रयुक्त-व्याकरणम्) 20 अंकाः

5 । सन्धिं सन्धिच्छेदं वा (केवलं प्रश्नषट्कम्) 6×1=6

(i) न + अस्ति

(ii) जीवन्नपि

(iii) यथा + इच्छम्

(iv) सहस्रैः + अपि

(v) न + एव

(vi) एतत् + अनुशासनम्.

(vii) भोजः + चापि/भोजश्च + अपि /भोजः + च + अपि

6 । समस्तपदं विग्रहं वा (केवलं प्रश्नपञ्चकम्) 5×1=5

(i) (B) **न लूक्षाः**

(ii) (C) **सुमित्रा माता यस्य सः , तत्सम्बुद्धौ**

(iii) (D) **त्रयाणां वर्गाणाम् समाहारः**

(iv) (B) **उचितम् अनतिक्रम्य**

(v) (A) **माता च पिता च**

(vi) (A) **विच्छायं वदनं यस्य सः**

(vii) (A) **गुरुपादानाम्**

7 । प्रकृति-प्रत्ययम् (केवलं प्रश्नषट्कम्) 6×1=6

(i) (A) गम् + क्त

(ii) (C) हारितवान्

(iii) (A) बल + मतुप्

(iv) (A) जीव् + शतृ

(v) (B) शिक्ष् + शानच्

(vi) (A) राजकुमारी

(vii) (B) स्वाधीन + तल्

8 । **उपपद-विभक्तिरूपम्** (केवलं प्रश्नत्रयम्) 3×1=3

(i) (C) कुशलात्

(ii) (B) अस्मान्

(iii) (A) आज्ञाम्

(iv) (A) माम्

Download from www.MsEducationTv.com

खण्ड घ (i) (पठितावबोधनम्) 25 अङ्काः

9 गद्यांशः इस प्रश्न का मूल उद्देश्य अवबोधन परीक्षण है ।बच्चे पर्यायवाची शब्दों का प्रयोग कर सकते हैं।पूर्ण अङ्क दिए जाएँ।आंशिक उत्तर सही होने पर आंशिक अङ्क दिए जाएँ। 5

(अ) एकपदेन उत्तरत। प्रत्येक प्रश्न के लिए ½ अङ्क। (केवलं प्रश्नद्वयम्) 2×½=1

(i) **देवः** (ii) **कर्माणि** (iii) **वेदोपनिषत्**

(आ)पूर्णवाक्येन उत्तरत ।प्रत्येक प्रश्न के लिए 1 अङ्क। (केवलं प्रश्नद्वयम्) 2×1=2

(i) ब्राह्मणाः सम्मर्शिनः युक्ता आयुक्ता अलूक्षाः धर्मकामाः स्युः।

(ii) यानि अनवद्यानि कर्माणि तानि त्वया सेवितव्यानि ।

(iii) अस्माकं सुचरितानि त्वयोपास्यानि।

(इ) निर्देशानुसारम् उत्तरत । प्रत्येक प्रश्न के लिए 1 अङ्क। (केवलं प्रश्नद्वयम्) 2×1=2

(i) ब्राह्मणाः (ii) अनवद्यानि। (iii) सुचरितानि

10। **पद्यं**

इस प्रश्न का मूल उद्देश्य अवबोधन परीक्षण है ।बच्चे पर्यायवाची शब्दों का प्रयोग कर सकते हैं।पूर्ण अङ्क दिए जाएँ।आंशिक उत्तर सही होने पर आंशिक अङ्क दिए जाएँ।

(अ) एकपदेन उत्तरत। प्रत्येक प्रश्न के लिए ½ अङ्क। (केवलं प्रश्नद्वयम्) 2×½=1

(i) **गुणम्** (ii) **वसन्तस्य** (iii) **बलम्**

(आ)पूर्णवाक्येन उत्तरत । प्रत्येक प्रश्न के लिए 1 अङ्क। (केवलं प्रश्नद्वयम्) 2×1=2

(i) मूषकः सिंहस्य बलं न जानाति।

(ii) सिंहस्य बलं करी जानाति।

(iii) वायसः वसन्तस्य गुणं न जानाति।

(इ) निर्देशानुसारम् उत्तरत।प्रत्येक प्रश्न के लिए 1 अङ्क। (केवलं प्रश्नद्वयम्) 2×1=2

(i) वायसः

(ii) वली

(iii) वेत्ति

11। **नाट्यांशम्**

(अ) एकपदेन उत्तरत। प्रत्येक प्रश्न के लिए ½ अङ्क। (केवलं प्रश्नद्वयम्) 2×½=1

(i) ब्रह्मवादिन। (ii) सहकारम् (iii) अवलम्बनस्य

(आ) पूर्णवाक्येन उत्तरत । प्रत्येक प्रश्न के लिए 2 अङ्क। (केवलं प्रश्नद्वयम्) 2×1=2

(i) मदालसा हसित्वा कुण्डलां प्रति कथयति - नहि जानन्ति ते यदहं तु विवाहबन्धनं स्वीकर्तुं न इच्छामि।

(ii) मदालसा आचार्येति पदं प्राप्य शिष्येभ्यः जीवनकलां शिक्षयिष्यति।

(iii) नारी जीवनयात्रायां कमपि सहचरम् अपेक्षते।

(इ) निर्देशानुसारम् उत्तरत । प्रत्येक प्रश्न के लिए 1 अङ्क। (केवलं प्रश्नद्वयम्) 2×1=2

(i) त्वम् (कुण्डला) (ii) शिशुभ्यः (iii) मदालसायै /मदालसाकृते

Download from www.MsEducationTv.com

12। (क) **भावार्थ-सम्बन्धी** इस प्रश्न के उत्तर में बच्चे केवल उत्तर लिख सकते हैं। **3×1=3**

(i) मस्तकमध्ये (ii) भुवं (iii) सुस्थिता.

अथवा

(ख)

(अ) (i) न अन्यशासकेन ... चकार।

(आ) (iii) अहं ... कृतवान्।

(इ) (i) मम ... प्राप्स्यामि।

13। **अन्वय-** (i) धैर्यसागरः (ii) रुष्टेन (iii) अग्रतः **3×1=3**

14। **उचितवाक्यानां** मेलनम् **4×½=2**

(i) ईश्वरोऽहमहं भोगी	(2) सिद्धोऽहं बलवान् सुखी।
(ii) अपि श्रुताः भवद्भिः	(3) मम सखीविचाराः।
(iii) विशेषतः सर्वविदां समाजे	(4) विभूषणं मौनमपण्डितानाम्
(iv) नैकेनापि समं गता वसुमती	(1) नूनं त्वया यास्यति।

15। **शुद्धार्थस्य** चयनम् **4×½=2**

(i) कर्मसन्देहः (ii) लक्ष्मणेन (iii) अल्पभाषिणाम् (iv) रावणनाशकः

(ii) (संस्कृत-साहित्येतिहासस्य सामान्यः परिचयः) 10 अङ्काः

16। (केवलं प्रश्नत्रयम्) **3×1=3**

(i) **भोजप्रबन्धः** (ii) वेदव्यासः (iii) **आचार्या वेदकुमारी घई** (iv) **अम्बिकादत्त-व्यासः**

17। (केवलं प्रश्नत्रयम्) **3×1=3**

(i) **प्रारम्भे** (ii) **बाणभट्टः** (iii) **गद्यम्** (iv) **खण्डकाव्यम्**

18। **4×1=4**

(i) स्वप्नवासवदत्तम्	(2) महाकविः भासः।
(ii) नाट्यशास्त्रम्	(1) भरतमुनिः।
(iii) नाटकस्य प्रधानम् अङ्गम्	(4) अभिनयः।
(iv) हास्यकलाकारः	(3) विदूषकः।

****

Download from www.MsEducationTv.com